

**KARTLÄGGNING AV DE I NULÄGET AKTIVA KONTAKTERNA
MELLAN CENTRALA KULTUR-, KULTURFÖRMEDLINGS-
OCH KULTURUTBILDNINGSPROJEKTER I SVERIGE OCH
NORGE**

Ann Sandelin
1.11.2009

Kontakten mellan kulturinstitutionerna i Norge och Sverige är naturlig och problemfri, men dynamiken – eller systematiken – är mindre än de ömsesidiga önskemålen ger vid handen. Orsaker kan sökas i olika strukturer, förvaltningstraditioner, finansieringsmöjligheter och kanske t o m temperament.

I viss mån är signalerna i intervjuvärderna motsägelsefulla. Den absoluta merparten anger att kontakterna är aktiva. Enligt mycket samstämmiga uttalanden behöver Sverige och Norge varandra. Man känner att man inom flera konstområden förvaltar ett gemensamt kulturarv. Man söker ömsesidigt funktionella modeller i grannlandet och upplever en växande gemensam arbets- och publikmarknad. Samtidigt finns känslan att det brister i grannlandskompetens. Om tillräckliga stödfunktioner och resurser fanns, skulle man vilja göra mycket mera än vad som de facto görs.

Uppdraget

Kartläggningen av dagens kontakter i kultursamarbetet mellan Sverige och Norge genomfördes mot bakgrund av ländernas kulturpolitiska och samhällseliga förändringar under de senaste åren. Också de nordiska kulturpolitiska instrumenten har genomgått radikala förändringar och till vissa delar har samarbetet utvidgats att omfatta andra länder. Globaliseringen, kulturlivets internationalisering och EU skapar nya sammanhang och ställer nya krav på prioriteringarna. Generationsskifte pågår på centrala poster inom kulturvärlden.

Målsättningen med kartläggningen var att få svar på följande frågor:

- vilka kontakter har man mellan systerinstitutioner idag i Sverige och Norge?
- vilka effekter efterlämnade Hundreårsmarkeringen 2005?
- hur har kontakterna och det konkreta samarbetet utvecklats sig över tid?
- hur ser framtiden ut? behöver vi varandra? Ifall ja, varför? ifall nej, varför?
- är kontakterna mellan Sverige och Norge mer eller mindre omfattande jämfört med andra nordiska eller internationella kontakter som du/er institution har?
- vilka konkreta åtgärder vore välkomna för att förstärka ett svensk-norskt samarbete på det enskilda kultur/konstområdet?

Kartläggningen gjordes enligt samma metod som en motsvarande undersökning år 2007 mellan Sverige och Finland. Den genomfördes på uppdrag av Kulturfonden för Sverige och Finland. Önskemålet har varit att de två kartläggningarna skall kunna jämföras där så är möjligt och relevant.

De intervjuade institutionerna är centrala kultur-, kulturförmedlings- och kulturutbildningsinstitutioner samt myndigheter med både nationella, regionala och bilaterala uppdrag i Sverige och Norge. För kartläggningen kontaktades sammanlagt 41 institutionschefer. Kontakt etablerades med 40 institutioner, 3 svarade skriftligt, 37 per telefonintervju och en i ett personligt möte.

Nedan redogörs för kartläggningens resultat i ett sammanfattande urval och i samma ordningsföljd som frågorna ovan. Samlingsnamnet "kulturinstitutioner" används i skrivningen, trots att den inte motsvarar definitionen för samtliga intervjuade. Eftersom frågorna primärt gällde de institutionella kontakterna, berörs de individuella kontakterna eller kontakterna inom de olika konst- och kulturområden mindre. Fokus i sammanfattningen ligger på de för det bilaterala samarbetet relevanta synpunkterna. I det övriga intervjuaterialet finns också en hel del aspekter av nationell eller samnordisk karaktär. För dem redogörs endast i begränsad utsträckning. Intervjuenkäten riktade sig till kulturområdet. Därför berör undersökningen inte andra sektorer där det finns ett aktivt norsk-svenskt samarbete.

Det har känts angeläget att låta de intervjuade själva komma till tals. Citat från intervjuerna förmedlar respondenternas hållningar till de aktuella frågeställningarna. Några särskilt samstämmiga synpunkter behandlas därtill i egna kapitel under respektive frågeställning.

Kartläggningsuppdraget och en förteckning över institutionerna och kontaktpersonerna bifogas i bilaga.

KONTAKTERNA MELLAN SYSTERINSTITUTIONER I SVERIGE OCH NORGE

- *Samarbetet grundar sig på att Norge ligger geografiskt nära. För operans överlevnad är kontakten till Norge oerhört viktig. Många gånger är Norge viktigare för Värmland än Sverige. "Det är lika kort till Oslo som långt till Stockholm".* Värmlandsoperan
- *I två 3-årsperioder, 2000-2006, initierade den norska stiftelsen Sat Sapienti ett samarbete mellan de skandinaviska nationalteatrarna. Det blev det största samarbetsprojektet någonsin och en mäktig injektion.* Dramaten
- *Skolorna i Stockholm och Lillehammer har många både formella och informella kontakter. De rekryterar studenter från varandras länder och andelen är hög på bägge håll. Det råder högtryck från Norge inom teaterproducentutbildningen och DI har försett det norska teaterlivet med yrkesutbildade producenter.* Dramatiska institutet
- *Gemensamt kan man hitta lösningar, som man inte klarat ensam.* Norsk Filminstitut
- *Samarbetet är ganska sporadiskt, men kontakten är öppen och tillgänglig. Man kan lätt ta telefon för "en prat", ett råd eller ett förslag.* Dansens hus, Oslo
- *Samarbetet med Sverige styrs av praktiska och inte ideella hänsyn. Filharmonien har inget formellt samarbetsförhållande med någon part i Sverige men ganska aktiv kontakt med flera parter som t ex Göteborgs symfoniker, Erik Erikssons kammarkör, Radiokören och Kungliga Filharmonikerna i Stockholm.* Filharmonien
- *Samarbetet med Norge är nyttigt med fina, värdefulla och högkvalitativa kontakter. Filharmonikerna är symfoniorkestrar och står varandra nära.* Stockholms Konserthus
- *Den absolut närmaste samarbetspartnern är Kungliga operan. Samarbetet är omfattande. Institutionerna har samma nationella roll. På praktisk nivå utväxlas erfarenheter och kunskap på alla plan i organisationen. Samarbetet med Göteborgsoperan bygger på den geografiska närheten och att bägge institutioner förhåller sig till ett i stort sett lika stort publikunderlag.* Den Norske Opera
- *Vår kontakt med Sverige är i startskedet. I dagens läge önskas bara oformellt samarbete.* Oslo kommune
- *Man har beslutat om tätare samarbete eftersom man har så mycket gemensamt. Alla inom Kulturrådet har haft kontakter till Norge och bidragit till utbytet. Det är så smidigt att knyta kontakter till Norge. Men det borde vara mera systematik i det institutionella samarbetet.* Kulturrådet (S)

Kontakterna mellan kulturinstitutionerna i Norge och Sverige är relativt livliga, kollegiala och vanligen oformella. Över 70% av de svarande angav att deras institutioners eller deras egna personliga kontakter till grannlandet är aktiva eller ganska aktiva. På bägge sidor om gränsen identifieras gemensamma frågor och intressanta modeller. Man upplever samma kulturella utgångspunkt och delar språk och historia. Den geografiska närheten längs den långa gemensamma gränsen spelar en tydlig roll. För svenska institutioner i gränsområdena, som Värmlandsoperan, står Norge i vissa fall närmare än den egna huvudstaden.

Att samarbetet sällan är formaliserat beror bl a på att de stödande bilaterala strukturerna är få. Regelbundenheten i kontakterna kommer istället via nordiska eller internationella samarbetsorgan och nätverk. I många fall efterlyses fastare kontaktformer mellan institutionerna och bättre kunskap om varandra. Men på det personliga planet är kontakterna både naturliga och lätta. Konsultationer, samtal och informationsutväxling sker i många fall som en del av de dagliga rutinerna.

Lättast fungerar samarbetet mellan de parter, som har något sånär liknande mandat. Detta gäller särskilt de stora huvudstadsinstitutionerna, som delar ett nationellt uppdrag, t ex nationalteatrarna och musikinstitutionerna. Det gäller också kulturarvsområdet och kulturutbildningsinstitutionerna. Inom de konstnärliga områdena är samarbetsfrekvensen mera varierande. Olika förvaltnings-traditioner påverkar kontakterna mellan både nationella och regionala kulturförvaltningar.

Olika förvaltningstraditioner - nya modeller från grannlandet

Olika strukturer, som går tillbaka på historiska faktorer, skapar ibland distans. Å andra sidan vill man gärna lära sig av grannlandets modeller. I ganska många fall har Sverige hämtat funktionella modeller från Norge och svenska strukturer har stått modell för norska institutioner, särskilt inom ”nyare” konstområden som nycirkus och professionell folkmusik.

- *Den svenska centraladministrationen är olik den norska. I Sverige är departementen små, medan den norska strukturen bygger på starka departement och mindre institutioner. Den norska strukturen härstammar från en dansk-tysk tradition från 1600-talet som fortsatt i stort sett är i kraft. I Norge betydde de 400 åren med Danmark mera än de 100 med Sverige, som lämnade relativt få effekter på institutionslandskapet och organisationsformerna.* Norsk kulturråd
- *Sverige är överorganiserat och framförhållningen är längre. I Norge tar man senare och snabbare beslut. Det orsakar samarbetsproblem. ”Det ordnar sig” passar bra i Norge, men inte i Sverige. Norrmännen är Nordens italienare. Värmlandsoperan*
- *Det finns en grundläggande skillnad i strukturen. Den norska riksantikvarien sitter nära ministern medan det svenska systemet utgår från en armlängds avstånd. Riksantikvaren (N)*
- *De strukturella olikheterna är snarare stimulerande även om det är en liten svårighet att man ligger i olika ministerier. Riksantikvarieämbetet*
- *Organisatoriskt har MIC i Sverige och Danmark ett mindre uppdrag än i Norge, som är mera riksomfattande och internationellt. Svensk Musik*
- *Eftersom de norska museerna är regionalt uppdelade är det ibland svårt att genomföra gemensamma projekt. Åjtte*
- *Norge är en förebild. De har varit kostnadseffektivare och kunnat göra viktiga saker med små resurser. Förvaltningstraditionen i Norge är annorlunda och effektivare. Nationellt kan man fatta snabba beslut. Ekomuseet Gränsland var ett projekt, som färgades av olika administrativa system. Västra Götalandsregionen*
- *Sverige var förebilden då norska Rikskonsertene bildades. Men de två institutionerna har utvecklat sig ganska olika. Rikskonsertene*

- *Nycirkusens norska infrastruktur är under uppbyggnad. Man har utnyttjat erfarenheterna i Sverige. Modellen från Cirkus Cirkör har använts hela vägen som ett exempel när man försökt övertyga norska politiker och byråkrater. Sirkunst*
- *Operan i Oslo har infört samma struktur som Stockholm med opera, kapell och danskompani, ledda av en VD och en teaterchef. Den Norske Opera*
- *Riksscenen är under uppbyggnad och har idag Stallet som sin främsta samarbetspartner och modell i Stockholm. När man kommit igång kan flera samarbetspartners i Sverige tillkomma. Riksscenen*
- *Norska ABM-utvikling kan vara modell för viktiga frågor kring museistatik och digitala system för samlingar. Det finns alla skäl att föra en tät dialog. Den norska Skolesekken är föredömlig och har inspirerat till en egen svensk modell. Kulturrådet (S)*

Voksenåsen som samlingspunkt

I många intervjuer lyfts Voksenåsen och Norges ambassad i Stockholm spontant och uppskattande fram som betydelsefulla kontaktpunkter och initiativtagare till bilaterala projekt. I många fall nämns goda resultat av gemensamma möten på Voksenåsen och riktas konkreta önskemål och förhoppningar om bistånd för att bygga upp grannlandskompetensen och knyta nya kontakter.

- *Voksenåsen har arrangerat seminarier där svensk-norskt samarbete diskuterats och är viktigt som en part som kan stå för resor och möten. Dramaten*
- *Voksenåsen är en viktig svensk-norsk samsarbetsarena för musikstudierande och lärare i både Sverige och Norge. Musikkhøgskolen rekryterar nya studerande från Voksenåsens aktiviteter. Samarbetet är mycket nyttigt och konstruktivt. Norges musikkhøgskole*

Ett stort litteraturprojekt på Voksenåsen år 2005 gav långsiktiga effekter och blev starten för ett samarbete kring essäer. Kulturrådet (S)

Det är fint att Voksenåsen gör utställningar och beaktar kulturarvet med jämna mellanrum. Det är en glädje att få delta i de arrangemangen. Nasjonalmuseet

Språkgemenskapen

Den historiska samverkan mellan de skandinaviska länderna syns tydligt i de institutionella kontakterna. Den skandinaviska språkförståelsen är ett naturligt förenande band. Den förenklar och stöder samarbetet mellan Norge och Sverige. Men engelskan smyger sig in eftersom de formaliserade samsarbetsforumen är nordiska eller internationella. Och man anar förändringar i yngre generationers attityd.

- *Det är en stor uppgift att upprätthålla språkförståelsen. Den har stor andel i att hålla länderna samman. Stockholms stad*
- *Språkgemenskapen gör det enkelt då de norska studerandena får skriva på sitt eget modersmål. Språkskillnaden är odramatisk och norskan väcker ingen rädsla. Fast det är litet knepigt att svenskarna inte uppfattar pluraliteten i det norska språket – man vet ingenting om de två norska språken. Dramatiska institutet*

- *Språket är problemfritt och norskan underlättar samarbetet. Men det är förrädiskt eftersom "man tror att man förstår". Moderna museet*
- *Tyvärr verkar det som om språkförståelsen i Norden blir mindre och mindre med den unga generationen. Röhsska museet*
- *Också i teatersamarbetet tar man till engelska som hjälpspråk när komplexa teman skall diskuteras. Nationalteatret*

HUR HAR KONTAKTERNA OCH SAMARBETET UTVECKLATS?

- *Idag står Norge närmare Sverige. Norsk kulturråd*
- *Kontakterna är till nytta och har blivit mera kontinuerliga. Norge noteras successivt mera. Riksantikvarieämbetet*
- *Samarbetet är nyttigt och oproblematiskt. Man borde stämma av mera med varandra. Det finns alla skäl att föra en tät dialog och utveckla samarbetet. Kulturrådet (S)*
- *Det är svårt att gradera samarbetet över tid. Att den tidigare direktören var norsk gav naturliga kontakter. Det var lätt att höra av sig till Norge, vilket betydde mycket för det individuella samarbetet. Filminstitutet (S)*
- *Samarbetet kan ha varit livligare under tidigare år – generationsskiftet har påverkat. Förhoppningsvis ökar samarbetet. Det finns ett stort behov av benchmarking. Många frågor är gemensamma, som t ex relationen mellan export och import. Svensk Musik*
- *Samarbetet är väldigt nyttigt och en bekräftelse på att det råder en stor kulturgemenskap. Kontakterna har blivit aktivare i och med att Oslo fått sitt operahus. De oformella kontakterna har funnits länge, men har nu stabiliserats med den utbyggda kompetensen i Oslo. Den Norske Opera*
- *Tack vare stiftelsen Sat Sapienti har samarbetet med Dramaten intensifierats och breddats. Man delar rollen som nationalteater, vilket gör att samarbetet är utbrett på alla nivåer. Gästspel mellan teatrarna har gamla anor och har varit (nästan) årliga. Nationalteatret*
- *Samarbetet går litet upp och ned beroende på personkontakter och politisk vilja. Fylkeskommunen har formulerat en önskan att utöka samarbetet med Sverige. Det finns en stor utvecklingspotential. Man kan lära av varandra och utnyttja varandras nätverk, t ex Filmpool Nord. Det stora problemet är avstånden och bristen på kommunikationer. Troms fylkeskommune*

Samarbetet har varit fortlöpande och oproblematiskt men ibland ganska sporadiskt. I viss mån håller sig var och en på sin egen kant. Det svenska intresset riktas mera österut. I Norge är man sig "selv nokk". Eller så finns inte tillräckliga resurser att allokeras till det bilaterala samarbetet.

Mellan Sverige och Norge finns en stark medvetenhet om att man förvaltar ett gemensamt kulturarv. Ändå är de känslomässiga bindningarna numera sällan motivationen för samarbetet. Gemensamt ändamålsenliga syften och nyttoaspekter betonas. Aktiviteten beror mycket på

skeenden inom konstområdet, som t ex de senaste årens uppgång för norsk design. Stora satsningar påverkar, som Torsten och Wanja Söderbergs nordiska pris inom formgivning och stiftelsen Sat Sapientis uppbackning av de skandinaviska nationalteatrarnas samarbete. Filmområdet och kulturutbildningsinstitutionerna har väletablerade samverkansformer, medan den kulturpolitiska och myndighetssektorn inte alltid uppfattas lägga tillräcklig tonvikt på samarbete med grannlandet.

Inom vissa områden och i övergående faser har samarbetet påverkats av institutionella omstruktureringar och sammanslagningar, tidigare inom film och just nu inom bl a nutidskonst och en del av de konstnärliga utbildningarna. Kombinerat med ett generationsskifte på vissa ledande poster har det bidragit till att man tidvis haft svårt att hitta rätta kolleger och initiera gemensamma aktiviteter.

Många institutioner ger uttryck för att det just nu finns tecken på ett uppsving och ny energi i kontakterna. Man formulerar önskemål om ett ökat och mera regelbundet samarbete. Man önskar möjligheter till ökat utbyte och att gränserna mera och mera suddas ut.

Kulturmyndigheterna

Den dagliga verkligheten, organisation och centraladministrationer ser olika ut. Man kan diskutera överordnade principer och konkreta kampanjer, men Norge är mest sig "selv nokk". Norsk kulturråd

- *I den folkliga svensk-norska relationen är upplevelsen av syskonskap mycket stark. Den officiella uppföljningen är svagare, eftersom den svenska tyngdpunkten ligger öster- och söderut. Den stora bryr sig inte så mycket om de små. I den svensk-norska kontexten saknas en plattform i Stockholm efter att Hässelby slott upphörde. Voksenåsen*

- *Kontakterna är absolut till nytta och har varit bara positiva. På de senaste tre åren har de blivit bättre. Men eftersom Sverige vill vända sig öster- och söderut är det problematiskt att aktivera kontakten till norrmännen. Goda ekonomiska kontakter överbryggas emellertid problemen. Stockholms stad*

- *Regioner, speciellt Värmland och Karlstad, och kulturlivet har utvecklat aktivare samarbete än det politiska Sverige. Eva Jacobson Vaagland*

- *På det personliga planet har norrmännen länge varit goda resonemangspartners och goda vänner. Men samarbetet har i viss mån avklingat. Processerna är annorlunda i Sverige. I Norge har konstellationer ändrats och personer bytts ut. Det finns goda möjligheter och välvilja att göra saker, men förmågan i Sverige tycks fattas. Västra Götalandsregionen*

- *Inom folkmusik och -dans borde det både i Sverige och Norge finnas mera uppbackning i kulturadministrationerna. Inom organisationerna finns en stor kompetens. Men trots en väldig vilja att samarbeta blir det ryckigt för att krafter saknas. Stallet*

- *Kontakterna har förstärkts. Mycket har skett på konkret plan, mindre mellan myndigheter. Exempel på skapande energi är kontakterna mellan Norsk Folkemuseum på Bygdøy, Lillehammer museum och Nordiska Museet. Norska ambassaden*

- *Museerna har idag litet bilateralt samarbete. Tidigare har ett visst utställningsutbyte förekommit. Inga konkreta utställningsplaner finns för närvarande. Oslo kommune*

Konstområdena

Inom flera konstområden finns behov att aktivera samarbetet. Särskilt efterlyses mera grannlandskompetens. Inom nycirkus och folkdans- och musik, som är nya områden på den professionella scenen, är samarbetsbehovet stort. Men utvecklingen hämmas av bristande ekonomi och kulturpolitiskt erkännande. Utbytet inom scenkonst och musik saknar (med undantag av de stora nationella institutionerna) i viss mån den kontinuitet och volym som skulle behövas för att fånga publikens intresse. Situationen förändras genom tillkomsten av nya institutioner i Norge – operan i Oslo, Dansens hus och Riksscenen för folkmusik.

Det område där samarbetsklimatet just nu förfaller svalast är nutidskonsten. Situationen är en följd av dels nedläggningen av Nifca (som var det samnordiska institutionen för nutidskonst) och dels av den norska omorganisationen till ett sammanslaget Nasjonalmuseum. Ett motsatt exempel är den positiva effekt omstruktureringen av det nordiska kultursamarbetet fick på litteraturområdet.

- *Samarbetet mellan de nordiska litteraturcentralerna har aktiverats mycket. Före överflyttningen av det nordiska översättarstödet till nationella institutioner hade Norla faktiskt inget samarbete med övriga nordiska länder. Allt samarbete gick då via Nordbok. Norla*

- *Det råder okunskap. I Norge kan man knappast lista de 10 viktigaste svenska konstnärerna idag. Projekt blir inte av och det finns inget intresse för en långsiktig ekonomisk investering. Men viljan finns. I Norge ser man upp till Moderna Museet och det skulle vara önskvärt att kunna planera gemensamma utställningar. Nasjonalmuseet*

- *Samarbetet går i vågor. Just nu varken mera eller mindre än tidigare. På 60 – och 70-talet, var kontakterna mycket livliga mellan Moderna Museet, Louisiana och Henie-Onstad museet. Moderna museet*

- *Utvecklingen styrs av trender. Inom folkmusik och -dans är behovet av kontakt till Norge stort. På 70-talet reste många svenskar till Norge för att hämta inspiration, sedan stannade det av. Just nu verkar det pågå en uppgång. Stallet*

- *Det svensk-norska samarbetet inom folkmusik och dans har gamla anor. Man har varit aktiva inom europeiska nätverk, gjort projekt där bägge länder varit engagerade och byggt upp en nordisk folkmusikkatalog. Numera finns det ganska litet nordiskt samarbete. Riksscenen*

- *Sverige och Norge är väldigt lika varandra och står varandra nära som folk. De är som två syskon, som tycker om och är rädda om varandra men håller ett visst avstånd. Kontakten är varm, men något reserverad. Inom musiken, liksom på andra samhällsområden, vill Norge reda sig själv och har sina oljepengar. Samarbetet har ökat under senare år eftersom Konserthuset varit aktivt med inbjudningar. Stockholms Konserthus*

- *Samarbetet är nyttigt och väldigt viktigt. Museernas inköspolicy kan koordineras regionalt och nordiskt. Problemet är att kompetensen gällande vad som händer i de nordiska länderna ännu är väldigt låg. Röhsska Museet*

- *Utvecklingen har varit mycket varierande. Det finns få formella samarbeten, vilket gör kontakten sporadisk. Men i Norden finns de närmaste kollegerna, särskilt Dansens hus i Stockholm. Dansens hus, Oslo*

- *Önskemålet är att ytterligare förstärka samarbetet med Sverige och aktivt skapa mera kontakt. För några år sedan var problemet att bägge institut fick nya direktörer och att det blev en helt ny institution i Norge efter en omstrukturering. Norsk Filminstitutt*

- *Samarbetet är nyttigt, men ganska litet i omfattning. Att prioritera de svenska kontakterna kunde vara angeläget, men blir sällan av eftersom arbetsätten är så olika. Och just nu råder osäkerhet om svenska Rikskonserters framtid.* Rikskonsertene (N)

Utbildningsinstitutionerna

Det aktiva utbytet av lärare och studerande mellan konsthögskolorna i Norge och Sverige fungerar som plattformar för nya nätverk och framtida kontakter mellan unga konstutövare.

- *Kontakterna med Norge är nyttiga och utvecklingen har varit stabil. DI är väletablerat i norsk film- och teatermiljö. För DI är det viktigt att kunna rekrytera litet bredare än enbart Sverige. I sin helhet är samarbetet inom den konstnärliga utbildningen ett utmärkt exempel på praktisk nordism.* Dramatiska institutet
- *Samarbetet har alltid varit gott. Det finns inga problem och det är lätt att samarbeta med Norge, eftersom institutionernas strukturer är så lika.* Kungliga Musikhögskolan
- *Samarbetet är en del av den dagliga driften. Utvecklingen går litet upp och ned. Samarbetet är jämnast och mest regelbundet inom bildkonst och design.* Kunsthøgskolen i Oslo
- *Kontakterna blir stadigt tätare både vad gäller utväxling, utbildningssamarbete och forskning. De är absolut nyttiga och tätast med Sverige! Mellan Sverige och Norge delar man språk, historia och centrala värden.* Norges musikkhøgskole

Olika EU-tillhörighet

Ländernas olika EU-tillhörighet är ingen stor fråga för kulturinstitutionerna. I Sverige ser man med respekt på Norges aktiva hållning i förhållande till EU. Särskilt för det regionala samarbetet spelar EU-stöden en viss roll.

- *Nu finns nya finansieringsmöjligheter och samarbetsformer via EU. Det blir större konkurrens om intresse och utbyte. Norge är aktivt inom EU, men problemet att Norge inte är med i EU blir större. Programmen är öppna för Norge, men det blir en känslomässig reaktion av att norrmännen tar ut det goda utan att betala för sig.* Stockholms stad
- *I Sveriges och Norges olika förhållande till EU finns inga problem. Man brukar t o m skoja om Norges höga profil. Norge har en offensiv hållning och vill vara nära EU-organen. Men norrmännen "snor inte åt sig" utan har en kvalificerad och intresserad hållning till EU.* Västra Götalandsregionen
- *När alla är medlemmar i EU kan ännu flera frågor drivas gemensamt: utbildning, handel, kompetens. Nu uppstår ibland problem i samband med stora projekt p g a ländernas olika tillhörighet.* Svensk musik
- *Samarbetet blir viktigare och viktigare oavsett EU-medlemskapet. Det är bara bra med olikheten. En uppkäftig lillebror är bra att ha.* Värmlandsoperan
- *Idag är det kanske ett problem att Norge inte är med i EU. Först när alla blivit medlemmar finner man helt fram till varandra och idén om ett samlat Norden får ny styrka. Men EU är trögt och byråkratiskt och lider av ett demokratiunderskott.* Norsk kulturråd

Hundraårsmarkeringen av unionsupplösningen

En intressant fråga är vilka effekter Hundraårsmarkeringen år 2005 lämnade efter sig. Särskilt eftersom flera institutioner vittnar om ett nyvaknat intresse för grannlandet. Vissa av evenemangen, som Västanå teaters folkmusikaliska "Trollflöjten" nämns ett flertal gånger. Men den övervägande uppfattningen är att markeringen inte efterlämnade spår i samarbetet mellan Norge och Sverige, varken kvalitativt eller kvantitativt.

- *Markeringen varken försämrade eller förbättrade kontakterna. Svenska Filminstitutet*
- *Det är väldig skillnad mellan Hundraårsmarkeringen och det svensk-finska Märkesåret 1809. Bara 100 år gemensam historia har inte satt känslomässiga spår utan gått förbi ganska obemärkt. "Brödrafolkens väl" ger inte samma gensvar känslomässigt som de 600-åren med Finland. De gemensamma seklerna har gett bottenklang i identiteten och systemskap med Finland. Dramaten*
- *Markeringen engagerade väldigt mycket, framför allt hela Karlstad. Men den har inte gett några effekter. Värmlandsoperan*
- *Markeringen blev ett isolerat projekt. Unionshistorien och -upplösningen bidrar inte till de dagliga kontakterna med Sverige. Festspillene i Bergen*
- *Intressanta skrifter kom ut under jubileet. Danmark spelade en stor roll i norsk kultur ända till 1950-talet, medan den svenska tiden inte lämnade någon ordentlig påverkan. Sverige är granne och storebror, men något inflytande blev det inte. Norsk kulturråd*
- *2005 var första gången för ett större samarbete med Sverige inom nutidskonst. Det blev en fin utställning, som turnerade framför allt längs den svensk-norska gränsen. Men några effekter av samarbetet kan inte ses. Nasjonalmuseet*
- *I relation till Sverige blev året ingen ögonöppnare i kulturell bemärkelse. Men man fick en ny Svinesundsbro. Nationalteatret*
- *De medverkande svenska musikerna i Trollflöjten har blivit flitiga gäster i Norge. Effekterna av markeringen syns inte ännu. Man måste vänta minst 5 år framåt. Rikskonsertene (N)*
- *En positiv konsekvens var bidraget från norska staten till Voksenåsen fr o m år 2006. Norska ambassaden i Stockholm gjorde en jättesatsning på kultur och näringsliv. Något skedde i relationen. Moder Svea har vänt sig litet västerut. Voksenåsen*
- *Hundraårsmarkeringen gled förbi, vilket troligen också Märkesåret kommer att göra. Det är riktigt att göra stora markeringar, men ännu bättre om det fanns kontinuerlig finansiering för grannlandssamarbetet. Stallet*

FRAMTIDEN – BEHÖVER SVERIGE OCH NORGE VARANDRA?

- *I en alltmera global värld kan man inte isolera sig på sin egen kant. Det livliga samarbetet kommer att fortsätta. Åjtte*

- *Det är svårt att se hur det skulle vara om grannlandet inte fanns. Globaliseringen leder till behov att samarbeta på flera punkter än tidigare. Svenska Filminstitutet*
- *Sverige skulle vara mycket fattigare utan Norge och Norden, men allt bygger på kontakterna mellan enskilda personer. Gästspelssamarbetet kommer att intensifieras, men knappast samproduktionerna. Dramaten*
- *Samarbetet ökar, man lär sig att använda spetskompetens i bägge länder. Länderna behöver varandra eftersom en arbetsfördelning kommer att bli nödvändig i framtiden. Riksantikvaren (N)*
- *På flera områden har Norge utvecklats till en modern kulturnation och intresset för utbytet är ingen artighet. Det nya operahuset i Oslo har väckt stort intresse i Stockholm liksom de norska biblioteksnätverken. Att tänka bort Sverige-Norge är svårt men Stockholm kultur står och faller inte med Oslo. Stockholms stad*
- *Det är 100% säkert att samarbetet kommer att öka. 1/3 av eleverna i musikutbildningen är norrmän, vilket ger de unga en naturlig kontakt till grannlandet. Med nya generationer slätas gränsen mellan länderna ut. Värmlandsoperan*
- *Man har och kommer att ha nytta av varandra i flera frågor: upphovsrättsfrågor/ fildelning, digitaliseringen och de regionala filmmiljöerna. Norsk filminstitut*
- *I den massiva angloamerikanska dominansen på marknaden är den nordiska litteraturen avhängning av att den läses i Norden. Den 40-åriga författargenerationen har haft god nytta av det svensk-norska samarbetet, t ex kontakterna från mötena på Biskops Arnö. Man läser, översätter och rekommenderar varandra. Det blir spännande att se hur framtiden utvecklar sig. Norla*
- *Samarbetet kommer troligen att bli livligare om de svenska landstingen får ett ökat kulturuppdrag. Troms fylkeskommune*
- *Just nu finns ingen särskild grund till ökat samarbete med Norge. Stockholms Konserthus*
- *För Kunst i Oslo är det oformella samarbetet med Liljevalchs konsthall och kulturförvaltningen i Stockholm är väldigt viktigt. Man önskar mera samarbete och utväxling av erfarenheter. Oslo kommune*
- *Den norska egenbilderna har förändrats. Att Norge blivit rikt har gjort något med svenskarna. Numera är nationerna och folken jämställda, vilket gjort samarbetet problemfritt. Oslo fylls av unga svenskar. Här ses den skandinaviska gemenskapen: man smälter lätt samman. Filharmonien*

På många områden finns en förväntan om intensifiering av kontakterna mellan de svenska och norska kulturinstitutionerna. Man ser också att mera kunde fås ut av samarbetet om det var mera systematiskt.

Nästan samstämmigt konstaterar i stort sett alla intervjuade att Sverige och Norge absolut behöver varandra – ibland mera än vad nuvarande aktivitetsnivå visar. Det blir viktigare och värdefullare att lära av varandras erfarenheter. Ny utveckling och nya modeller väcker intresse. Historiskt och ekonomiskt betingade skillnader i attityder har jämnats ut. Länderna har blivit mera jämställda och ser vikten av arbetsfördelning och sammanhållning för att klara sig den globala konkurrensen. EU och globaliseringen har gjort gränserna lägre. Man ser möjligheter till gemensamma publik- och

arbetsmarknader. Den ekonomiska recessionen har uppenbart behovet att slå krafterna samman. Den svenska arbetskraftsinvandringen till Norge ger den unga generationen kunskap om grannlandet.

Finansiering

Som tidigare konstaterats uppskattas de organ, som stöder det bilaterala samarbetet. Men de är för få, liksom de instanser som kan bevilja ekonomiskt stöd för större satsningar för att fördjupa och systematisera samverkan mellan Norge och Sverige. Vilja och stora ambitioner finns, men pengar saknas för långsiktiga projekt. Här inverkar också på bägge håll en bristande förståelse från nationella myndigheters sida för det bilaterala samarbetets potential. I Norge noteras det svenska kulturlivets idag trängre situation. I Sverige ser man både med avund och intresse på de norska kollegernas generösare villkor.

De samnordiska stödordningarna och -strukturerna inom kultursamarbetet har spelat en viktig roll också i det bilaterala samarbetet. Men de nordiska stödordningarnas projektfixering har lett till att luckor uppstått för det institutionaliserade samarbetet.

- *Det krävs extra pengar för att samarbetet skall fungera. Sådana fanns år 2005. Nasjonalmuseet*
- *Det är svårt att åstadkomma samfinansiering för gemensamma forskningsprojekt. Beviljad finansiering i ett land borde vara en referens i det andra landet. Riksantikvarieämbetet*
- *Extraordinära svensk-norska satsningar är svåra att få till. Det borde finnas förutsägbarhet och möjlighet till framförhållning i planläggningen. Enskilda projekt blir "ballonger" som försvinner. Tron på projektfinansiering är utmattande och ingen effektiv användning av ekonomiska eller kreativa resurser. Projektmedlen går till det fria kulturlivet. Professionalismen och instrumenten hos institutionerna erkänns inte. Uppdragen för de nationella institutionerna kunde definieras att gälla vardera sidan av gränsen. Rikskonsertene (N)*
- *De nordiska stöden är idag projektanpassade och passar inte för en kontinuerlig verksamhet. Det nuvarande systemet är populistiskt och ett hot mot långsiktiga och långvariga samarbetsarenor. Norges musikkhøgskole*
- *Översättningsstödet i Norden ligger ekonomiskt på en väldigt låg nivå. Det är genremässigt begränsat och det finns inte medel för författar- och översättarresor. Norla*
- *Flera ekonomiska medel behövs för deltagande i festivaler och för gästspelsutväxling. Det finns alltför få stödordningar, som tillvaratar det bilaterala och internationella. Nationaltheatret*
- *Festspelen har en nordisk tyngdpunkt. Numera har och får Sverige den största platsen. Nyttan av samarbetet är stor. Goda idéer finns i mängder. Det enda problemet är pengar. Det är svårt att hitta finansieringskällor. Festspelen i Bergen*
- *De svenska kontakterna har varit ett viktigt stöd för utvecklingen i Norge. Samarbetet är superb och de enda problemen är brist på tid och ekonomiska resurser. Sirkunst*

En gemensam arbetsmarknad

Intervjuerna lyfter i upprepade fall fram den potentiella gemensamma arbets- och publikmarknaden för svenska och norska konstnärer inom teater, musik, cirkus, dans och design.

- *Alla blir mera internationella och globala, vilket bl a syns i rekryteringen av musiker. Filharmoniens rekrytering har breddats och Norge kan betala bättre. Antalet svenskar har ökat. Norden fungerar bra som en gemensam arbetsmarknad. Så var det inte förr. Filharmonien*
- *Kontakterna har blivit starkare och det kommer att fortsätta. Operorna har en gemensam svensk-norsk publikmarknad. I den digitala marknaden kan man gå ut över den lokala placeringen och bygga gemensamma stjärnor. Den Norske Opera*
- *För alla andra personalkategorier än skådespelarna kan Skandinavien ses som en gemensam arbetsmarknad: regissörer, ljussättare, scenografer, dramatiker. Dramaten*
- *Just nu behöver Norge Sverige professionellt och pedagogiskt. I framtiden kan Norge bli en viktig gästspelsplats för svenska nycirkusensembler. Sirkunst*
- *Spetskunskap och lärare behövs i Norge. Norska elever finns nu med i Cirkörs föreställningar. Cirkör*
- *Kommunikationen mellan Sverige och Norge kommer troligen att öka. Samarbetet med Sverige är absolut nyttigt, för museet men också för formgivarna. Många norska formgivare arbetar för svenska designbolag, eftersom motsvarande knappast finns i Norge. Erfarenheter sprids, det blir större marknader, nya bolag och publik. Nasjonalmuseet*

SVERIGE-NORGE KONTRA NORDISKA OCH INTERNATIONELLA KONTAKTER

- *Framtiden innebär mera kontakter med Sverige, men inte direkt mellan Stockholm och Oslo utan i internationella fora. I en globaliserad värld kan de nordiska länderna inte stå isolerade i sitt eget hörn. Det är viktigt och nyttigt att det finns en nordisk plattform inom de internationella organisationerna. Norsk kulturråd*
- *Man uppträder tillsammans och blir på så sätt starkare och synligare på internationella arenor. Kulturpolitiska bilaterala kontakter räcker inte. Världen har blivit större både för Sverige och Norge. Grannländerna har blivit flera. Stockholms stad*
- *Internationaliseringen påverkar kontakterna mellan Sverige och Norge. Man känner sig nordisk men tänker globalt. Rikskonsertene (N)*
- *Det har blivit en ny vår för det nordiska samarbetet, som hämtat energi ur det europeiska samarbetet. Norska ambassaden*
- *Nycirkus är en internationell familj med specifika spetskompetenser. Samarbete internationellt är helt nödvändigt. Cirkör*
- *Inom film går det bilaterala, nordiska och internationella hand i hand. I internationella sammanhang är de svenska och norska skolorna ett stort stöd för varandra. Dramatiska institutet*
- *Sverige och Danmark är en samarbetsmässig prioritering. Sverige är närmast trots olikheterna. Norsk Filminstitut*

- *Det mera angeläget att gå utanför Norden. Men internationella kontakter underlättas då det finns en stark nordisk part att samarbeta med. Rikskonserter (S)*
- *Det nationella blir mindre intressant. Norden kommer att bli det lokala, istället för Göteborg, Oslo, Helsingfors. Ett större sammanhang är nyttigare och den nordiska identiteten är mycket intressant just nu. Röhsska museet*
- *Festspelen vill erbjuda världen att uppleva Norden. Man lägger tyngdpunkt på ett nordiskt koncept. Numera har och får Sverige den största platsen. Festspillene i Bergen*
- *Barentssamarbetet är första prioritet, men det bilaterala samarbetet med Sverige kommer högt upp på listan. Troms fylkeskommune*
- *För Konserthuset är de skandinaviska kollegerna kära vänner. Men det internationella samarbetet är överlägset viktigast. Konserthuset finns och vill finnas mitt i kärnan av de stora europeiska konserthusen. Stockholms Konserthus*
- *Det är viktigt att behålla den internationella positionen. Filharmonien är ett internationellt varumärke. Filharmonien*
- *Tyngdpunkterna varierar, men i den närmaste framtiden kommer det nordiska att vara en viktig dimension. Den Norske Opera*

Globaliseringen snarare ökar än minskar behovet av svensk-norskt samarbete. Den medför ett växande behov att tillsammans bli synliga och driva gemensamt viktiga frågor inom internationella samarbeten. De utgör ofta de mest regelbundna träffpunkterna också för de norska och svenska institutionerna. När det gäller de övergripande strategierna kommer grannlandet inte nödvändigtvis på första plats, men prioriteringen av den bilaterala, skandinaviska eller nordiska dimensionen är ändå stark. Det bilaterala och det nordiska samarbetet får nya funktioner.

KONKRETA ÅTGÄRDER FÖR ATT FÖRSTÄRKA SAMARBETET

I intervjuerna framkom en mängd önskemål och idéer för att förstärka samarbetet mellan Sverige och Norge. De konkreta förslagen riktade sig till såväl bilaterala som nordiska samarbetsorgan, till nationella myndigheter och till kollegerna inom det egna kulturområdet. Alla kan inte återges här. Nedanstående urval får tala för sig självt.

Finansieringsbehoven har nämnts i ett tidigare kapitel. En mycket tydlig och ofta återkommande signal är att det finns behov av fastare samarbetsplattformar för att fördjupa personliga kontakter, för gemensamma möten, för stimulans och för att ventilera och identifiera gemensamt aktuella frågor. Blickarna riktas mot både Svensk-norsk samarbetsfond och Voksenåsen.

Andra centrala frågor är aktivering av myndigheternas bilaterala engagemang, konstnärliga utbytesprojekt och mediaintresset.

Inom det sistnämnda är tv en alldeles särskild fråga, där situationen är helt olika i Norge och Sverige. I Norge har man kunnat se Sveriges tv, som inom t ex barnkultur och musik gett flera generationer en referensram till grannlandet. Dagens svenska populärkultur är synlig och känd i Norge. Det är inte helt fel att konstatera att Sverige står Norge närmare än tvärtom – tack vare tv. I Sveriges tv är de norska inslagen en relativt ny men växande företeelse. Skavlan var en del av

Hundraårsmarkerigen år 2005 med ett i stadshuset i Oslo inspelat specialprogram, som visades i Sverige. Sedan visades hans norska talkshow, som blev till en egen talkshow på SVT och är numera en intressant demonstration av rekrytering över gränserna.

Knyta nya kontakter – skapa samarbetsfora:

- *Den norska Folkelarm-festivalen är en väldigt viktig mötesplats för branschen i Norden. Dit borde svenska konstnärer kunna resa för att hitta kolleger och knyta kontakter. Det behövs mycket mera umgänge länderna emellan. Stallet*
- *Det behövs uppmuntran till flera möten och ordentliga forum för att träffas bilateralt mellan Nationalmuseerna och andra viktiga museer. Årliga evenemang/ symposier kunde lyftas upp på en högre nivå där representanter för kulturministerierna och kulturlivet kunde föra gemensamma diskussioner. Också svenska ambassaden i Oslo kunde vara mera aktiv. Nasjonalmuseet*
- *Mellan konserthusen i Norden saknas ett fungerande nätverk. Internationellt finns strukturerade samarbets- och mötesrutiner medan det saknas ett nordiskt forum. Och det saknas intresse för utbyte av färdiga produktioner. Ett sådant samarbete skulle ge både konstnärliga och ekonomiska vinningar. Stockholms Konserthus*
- *Mellan Norge och Sverige borde man jobba mera med gemensamma fora för att mötas och samtala. Det gäller både myndigheterna och aktörerna. Särskilt viktigt är att ge motivation till dem som förverkligar de konkreta projekten. Västra Götalandsregionen*

Konstnärligt utbyte:

- *Till Sverige önskar man särskilt utbyte inom folkdans, både professionella dansare och koreografer. Stallet*
- *Det institutionella samarbetet mellan författar- och litteraturorganen måste följas upp i de levande miljöerna – Litteraturhuset i Oslo, Kulturhuset i Stockholm. Idag är kopplingen inte tillräckligt stark. De blivande författargenerationerna borde redan i barndomen få kontakt och familjaritet med den nordiska litteraturen, så att det blir naturligt att samarbeta senare. Norla*
- *Det är viktigt att jobba för att skapa mera möjligheter för gästspel och gästande pedagoger. Och att bygga upp ett intresse i Sverige för att inbjuda norsk nycirkus. Sirkunst*
- *Det är centralt att stöda uppbyggnaden av en egen barn- och ungdomsverksamhet i Norge, ge inspiration att träna och möjlighet att se föreställningar. Och eldsjälarna behöver lära känna kolleger, få rätta kontakter och konkreta projekt att arbeta med. ”Heja, heja Norge – roligt om nycirkusen utvecklas!” Cirkör*
- *Stöd behövs från svenska ambassaden när svenska konstnärer presenteras i Norge. Dansens hus, Oslo*

Det samnordiska är fortfarande väldigt starkt inom filmområdet och det är viktigt att behålla enigheten kring det. Tillsammans kan man långsiktigt skapa en större marknad. Nordisk film & TV-fond bör få öka i betydelse och klara det politiska paradigmskiftet (digitaliseringen). Sverige stampar på stället med digitaliseringen av biograferna och behöver de norska erfarenheterna. Svenska Filminstitutet

Höj kunskapsnivån:

- *Man måste veta vilka knappar man skall trycka på och vilka kontakter som skall tas. Det är en kunskapsfråga och kompetensen måste öka. Värmlandsoperan*
- *För att det nordiska intresset skall vara starkt måste man skapa kvalitativt nytt. Istället för Svensk Form och Finsk Design skall man hellre jobba med ett nordiskt koncept. Eftersom de statliga resurserna minskar skall man sträva efter bättre koordinering mellan museerna. Röhsska museet*
- *Det skulle vara viktigt att få fram medel för tjänstemannautväxlingen. Bredaste möjliga kontakt behövs eftersom det är så viktigt att lära av varandra. Riksantikvaren (N)*

Engagera myndigheterna:

- *200-årsminnet av 1814 är en anledning, som borde användas. Förhoppningen är att man lärde något av Hundraårsmarkeringen. Eva Jacobson Vaagland*
- *Med tillit skapas nätverk mellan alla aktörer och vilja till samfinansiering. Departementen borde samarbeta mera för en medveten och målinriktad kulturförmedling. Norska ambassaden*
- *Man borde tänka på kontakterna mellan regioner, städer och nordområden och närmare undersöka det utbredda samarbete som säkert finns och som man har svårt att få syn på från huvudstädernas horisont. Nationalteatret*
- *Forskning och utredning är just nu det mest vitala området för gemensamt intresse inom Norden. Forskning på konst- och kulturområdet behöver styrkas och få resurser. Mycket intresse finns att göra komparativa studier, lyfta fram och förstå olikheter. Norsk kulturråd*
- *Inom Norden har man en stark upplevelse av att förvalta ett gemensamt musikarv, man har en gemensam arbetsmarknad med utväxling av konstnärer, professionella lärare och musiker, dirigenter och kompositörer. Det är viktigt att nordiska utbildnings- och kulturpolitiker har medvetenhet om de gemensamma utmaningarna: internationalisering, ett starkt Europa och språklig press. Norges Musikkhøgskole*
- *Strukturer som inte är konstitutionellt lika gör det svårt att samarbeta. De norska fylkena är så små. Samarbetet med Västra Götaland skulle bli effektivare och mera offensivt om de norska fylkena kunde samverka. Kulturfrågorna är gemensamma lokalt och regionalt. Sverige och Norge som nationer har ett ansvar för att tillåta ett gränsregionalt tänkande. Att man på ett nationellt plan har känsla och intresse är viktigt, liksom att beakta inte bara gränsregionerna utan hitta likheter och olikheter av intresse i bägge länder i sin helhet. Västra Götalandsregionen*
- *För att folkmusik och -dans som professionell genre skall kunna utvecklas och finansieras borde det inom kulturadministrationerna finnas kunskap om det bilaterala utbytetets betydelse. De nordiska stödordningarna förutsätter en blandning från många nordiska länder. Det attraherar inte publiken. Istället borde man kunna koncentrera sig på ett grannland, göra stora projekt och vänja en bredare publik. Det behövs nytänkande och kunskap för att satsa stort. För Nordiska kulturfonden har föreslagits ett 5-årigt projekt där ett nordiskt land per år i tur och ordning presenteras i alla nordiska länder. Men Kulturfonden hänvisar till hinder i sina regler. Och inom folkmusikområdet tycker man därför att det blir alldeles för komplicerat och dyrt. Dessutom skulle nationellt stöd behövas i alla länder. För att engagera alla borde tillfälle finnas att arbeta både långsiktigt och djupt. Stallet*
- *En utmaning är att Nordiska ministerrådet/ Nordiska rådet hellre vill starta nytt än förstärka gammalt. Risken är att man bygger parallella organisationer och inte utnyttjar den kompetens som finns i Norden över nationsgränserna. Att sprida och splittra försvagar. Norsk Filminstitut*
- *Den byråkratiska apparaten kring stöden är ett hinder. Tidigare var de som utnyttjade Nordplus mycket nöjda, då var byråkratin liten. Numera, när den blivit mera lik Erasmus, verkar den avskräckande. Kunsthøgskolen i Oslo*

Aktivera information och media:

- *Det finns numera ingen plattform för debatt och kunskap om grannländerna inom nutidskonst. Att veta vad som sker i Norden blir begränsat när det inte finns ett gemensamt forum för konstkritik. Samarbetet saknar helt enkelt en gemensam informationskanal. Nasjonalmuseet*
- *Det är ledsamt att Norge inte syns och ses i Sverige. Norsk Black Metal och norska kompositörer är kända över hela världen, men inte i Sverige. I Norge växer barnen upp med det svenska språket tack vare tv, Emil och Pippi. Det saknas likvärdighet mellan länderna. Hur skall man jämna ut informationsflödet och förtjusningen i varandra? MIC Norsk Musikkinformasjon*
- *I alla nordiska länder tänker man på omvärlden genom de stora kulturmetropolerna utanför Skandinavien. Så tänker också pressen. Medierna borde vara mycket mera alerta i sin*

grannlandsbevakning. Det sker mycket intressant i Stockholm och Köpenhamn och det finns mycket utväxling av konstnärer. I offentligheten syns detta alldeles för litet. Festspillene i Bergen

• Stöd behövs egentligen inte, men däremot mera intresse i massmedia. Städerna måste profilera sig med högklassig kulturverksamhet. Det är lättare att uppmärksamma och svara på det som händer inom kulturen i Köpenhamn och Oslo än i Belgrad och Rom. Stockholms stad

Önskemål till fonden:

• Öka möjligheterna till mobilitet och nätverksbygge; prioritera och fokusera stödet, så att det får effekt; evaluera processerna och resultaten; stöd internationella och inte bara bilaterala insatser.

Dansens hus (S)

• Svensk-norska samarbetsfonden borde bli mera omtalad och marknadsföras bättre. Samverkan mellan statliga och bilaterala fonder är önskvärd för att identifiera intressanta svensk-norska projekt. Stärk stödet för personlig mobilitet över gränserna för att skapa nätverk och kontakter.

Kulturrådet (S)

• Resebidrag och vistelsestöd är viktiga – bägge vägar, både in och ut och både för organisationernas anställda och konstnärerna. Det gör allt lättare. När kreativa människor träffas så sker det alltid saker. Alltid. Dansens hus, Oslo

• Det borde ske en utvidgning av samarbetsfonden. Man borde vara offensiv och söka insamla medel från bolag och privatkapital med intresse i grannlandet. Svensk-norska samarbetsfonden fungerar bra och opererar aktivt. Nasjonalmuseet

Önskemål till Voksenåsen:

• Ett nytt element i samarbetet var det av Svensk scenkonst arrangerade tillfället på Operan i Oslo att träffa hela det norska kulturlivet för att diskutera kulturpolitik och förutsättningar för scenkonsten i bred bemärkelse. Viktigt att få inspiration och möjlighet att diskutera, t ex kulturarbetet i norska skolor eller kulturbranschens politiska villkor. Något för Voksenåsen att ta tag i. Dramaten

• Över lag behövs mera samverkan. Voksenåsen och Kulturrådet kunde göra mera i samarbete. De som haft samverkan med Voksenåsen är mycket nöjda. Kulturrådet (S)

• Tidigare var det självklart att ungdomsgrupper träffades bilateralt. Numera är det med EU-medel enklare att ta sig till Grekland och Portugal. Kontakterna är mycket personavhängiga. De bygger på eldsjälar och deras kontaktnät. Fonden och Voksenåsen kunde skapa kontaktmöjligheter och fasta mötesplatser där viktiga grupper kan dryfta gemensamma frågor. Eva Jacobson Vaagland

Övrigt:

• Högskolan har haft och har ett väldigt gott samarbete med norska ambassaden i Stockholm. Man har gjort gemensamma arrangemang med svenska och norska konstnärer, som varit angenäma och lyckosamma. Initiativet har varit ambassadens och samarbetet är värdefullt. Det gäller också utdelning av stipendier där Musikhögskolan gör förslag om stipendiater med anknytning till Norge. Kungliga Musikhögskolan

• Det viktigaste skulle vara att det offentliga tog ansvar för att förbättra flygförbindelserna mellan Nordnorge och Sverige. Troms fylkeskommune

• Ett problem idag är diverse tullrestriktioner, som eventuellt kan bli värre i framtiden. Bäst skulle vara att gränserna mellan länderna var helt öppna. Sirkunst

Kontakterna Sverige – Norge jämförda med motsvarande kontakter Sverige – Finland

En jämförelse mellan den kartläggning som år 2007 gjordes mellan Sverige och Finland, visar på både intressanta likheter och olikheter i kulturinstitutionernas kontakter.

Likt är att institutionerna i bägge fallen synnerligen enstämmigt (ännu kraftigare i Norge) ger uttryck för att man i länderna behöver varandra inom respektive kulturområden. Det finns en tydlig vilja att lära av varandras erfarenheter. Samarbetet är pragmatiskt och löper med självklarhet och lätthet. Institutionerna stöder sig på varandra inom internationella fora. Man önskar ytterligare intensifierat samarbete i framtiden. Motsvarande förhållande finns säkert mellan alla nordiska länder.

Den svensk-finska kartläggningen gjordes för några år sedan. Intressant, men kanske inte förvånande, är att betydelsen av gemensamma insatser inom det internationella samarbetet ytterligare förstärkts. Numera ser man ännu tydligare att man, för att kunna hävda sina nationella intressen, behöver ingå i en större kontext. Den naturligaste är kollegerna från övriga nordiska länder. Det ger idag, tydligare än år 2007, förnyad tyngd åt det nordiska samarbetet.

I det norsk-svenska spelar de historiskt och geografiskt betingade skandinaviska kontakterna en stor roll. Men hur påverkar de historiska faktorerna dagens samarbete? Betecknande är, att det mycket synliga svensk-finska Märkesåret 2009 spontant nämns som jämförelse, då frågan ställdes om betydelsen av Hundraårsmarkeringen år 2005. Enligt Dramatens representant ger de hundra unionsåren ”inte samma gensvar känslomässigt som de 600-åren med Finland”. ”De gemensamma seklerna har gett bottenklang i identiteten och systerskap med Finland.” I de norsk-svenska svaren nämns också Danmark ofta. Det finns en skandinavisk kärna och en känsla av att förvalta ett gemensamt kulturarv.

Både år 2007 och i denna kartläggning är slutsatsen att dagens bilaterala samarbete ändå inte ur institutionernas synvinkel i nämnvärd grad lutar sig mot historiska samband eller en mellanfolklig gemenskapskänsla. Snarare än av ideologiska skäl söker man kontakt när det finns ett praktiskt intresse och en nyttoaspekt. Och samarbetet över Kölen är ännu mera funktionsorienterade än över Ålands hav.

En mycket klar slutsats i den svensk-finska kartläggningen var att generationsskiftet inom kulturinstitutionerna hade resulterat i att tidigare aktiva samarbetsnätverk försvagats. Särskilt tydligt var detta inom nutidskonsten, som också i det norsk-svenska sammanhanget förefaller att vara det svagaste samarbetsområdet. Här syns uppenbart fortfarande effekten av nedläggningen av den sammordiska institutionen för nutidskonst.

I det norsk-svenska samarbetet är det snarare organisatoriska förändringar, som tillfälligt påverkar aktivitetsnivån. Generationsskiftet nämns endast perifert. Enligt norska Rikskonsertene är kontakterna mindre hävd- och generationsbundna, ”man håller kontinuerligt ögonen på det svenska musiklivet och plockar och shoppar där behov och intresse finns.”

Att generationsskiftet är ett mindre problem i de norsk-svenska kontakterna kan också bero på att det i mindre grad än i relationen Sverige-Finland funnits ett personbundet formaliserat samarbete mellan de centrala kulturinstitutionerna. Samt att det mellan Norge och Sverige inte i lika hög grad som i det svensk-finska samarbetet finns starka samarbetsorgan: ett gemensamt kulturcentrum, (Hanaholmen), ett Finlandsinstitut i Stockholm, två i kulturkontakterna aktivt engagerade ambassader och framför allt Kulturfonden för Sverige och Finland, som är den största bilaterala fonden i Norden. Det sistnämnda kan också förklara att bristen på finansieringsmöjligheter blir betydligt starkare betonad i de norsk-svenska intervjuvaren.

Sammanfattningsvis är det uppenbart att det finns en stor utvecklingspotential i det norsk-svenska samarbetet.

Den historiska samverkan mellan de skandinaviska länderna är ett fundament för de institutionella kontakterna. Språkgemenskapen är ett naturligt förenande band. Trots historiskt betingade strukturella olikheter är kontakterna mellan kulturinstitutionerna i Norge och Sverige aktiva och engagerade. Det finns intresse för grannlandet och en klar samarbetsvilja. Länderna är idag mera jämställda och kulturlivets internationalisering påkallar koordinering och arbetsfördelning. Men ser den officiella politiken betydelsen av kontakterna? Svaren tyder på en viss konflikt mellan de bilaterala ambitionerna och förståelsen på ett nationellt plan i bägge länder. Detta påverkar de krafter och resurser, som institutionerna kan avdela för grannlandskontakt och för att utveckla grannlandskompetensen. För att systematisera samarbetet behövs stöd i form av ett starkare nationellt engagemang, fastare samarbetsplattformar och konstruktiva lösningar för att skapa paritet i de bilaterala samarbetsorganen mellan Norge och Sverige.

Det ovan sagda gör knappast det digra intervjumaterialet eller samtliga respondenters synpunkter och önskemål full rättvisa. I en separat bilaga överlämnas samtliga intervjuer i lätt redigerad form samt de skriftliga svaren till Svensk-norska samarbetsfonden för eventuell vidare bearbetning.

UPPDRAG givet av Svensk-norska samarbetsfonden den 31.5.2009

UPPGIFT:

Att kartlägga hur de i nuläget aktiva kontakterna mellan de centrala kultur-, kulturförmedlings- och kulturutbildningsinstitutionerna i Sverige och Norge ser ut.

Bakgrund:

Kulturpolitiken i Sverige och Norge genomgår och har de senaste åren genomgått en rad förändringar. Det gäller såväl finansiering som t ex målsättningar för våra länders kultursamarbete eller effekterna av det mångkulturella samhället. De stora årskullarnas avgång från arbetsmarknaden innebär att ett generationsskifte redan delvis skett och fortsätter att ske på centrala poster inom kulturvärlden i både Sverige och Norge. Även de nordiska kulturpolitiska instrumenten har genomgått radikala förändringar de senaste åren. Många nordiska kulturinstitutioner har lagts ner och nya projekt- och mobilitetsprogram har kommit i stället. Till vissa delar har samarbetet även utvidgats till att omfatta de baltiska länderna. Globaliseringen, EU och kulturlivets internationalisering skapar nya sammanhang och ställer nya krav på prioriteringarna. Allt detta gör det intressant att skapa sig en överblick över hur det bilaterala svensk-norska samarbetet inom en rad centrala kultur-, kulturförmedlings- och kulturutbildningsinstitutioner ser ut idag.

Målsättningar med kartläggningen:

Att kartlägga de i nuläget aktiva kontakterna mellan centrala kultur-, kulturförmedlings- och kulturutbildningsinstitutioner i Sverige och Norge och svara på frågorna:

- vilka kontakter har man mellan systerinstitutioner idag i Sverige och Norge?
- hur har kontakterna och det konkreta samarbetet utvecklats över tid?
- vilka effekter efterlämnade Hundreårsmarkeringen 2005?
- hur ser framtiden ut? behöver vi varandra? Ifall ja, varför? ifall nej, varför?
- är kontakterna mellan Sverige och Norge mer eller mindre omfattande jämfört med andra nordiska eller internationella kontakter som du/er institution har?
- vilka konkreta åtgärder vore välkomna för att förstärka ett svensk-norskt samarbete på det enskilda kultur/konstområdet?

Metod och tidtabell

Konsult Ann Sandelin närmar sig ett antal centrala kulturinstitutioners ledare per e-post med en förfrågan om intervju för att kartlägga frågorna listade i stycket ovan (målsättningar). Intervjuerna genomförs primärt per telefon. En skriftlig rapport inklusive åtgärdsförslag på svenska sammanställs till samarbetsfonden och formuleras så att den också kan ges offentlighet.

Kartläggningen bygger på motsvarande sammanställningen mellan Sverige och Finland som genomfördes 2007 på uppdrag av Kulturfonden för Sverige och Finland. Det är en önskan att resultaten av de två kartläggningarna skall kunna jämföras där så är möjligt och relevant.

Ett utkast till rapporten tillställs senast den 1 oktober 2009 den norsk-svenska referensgrupp, som fungerar som stöd för kartläggningen. Referensgruppen avhåller därefter ett möte i medio av oktober. Efter deras kommentarer slutjusteras den slutgiltiga sammanställningen som sedan överlämnas till fonden senast den 10 november 2009.

Mats Wallenius
Direktör
Stiftelsen svensk-norska samarbetsfonden

NORGE

Kulturpolitik

Norsk kulturråd

Direktör Ole Jakob Bull

Norges ambassade i Stockholm

Fd. ambassadör Odd L Fosseidbråten

Oslo kommune, Kulturetaten

Direktør Gro Balas mfl.

Skriftligt svar

Troms fylkeskommune, kulturtetaten

Konstituert fylkeskultursjef Ellen Østgård

Voksenåsen

Direktör Karl Einar Ellingsen

Hundreårsmarkeringen – Norge 2005

Fd daglig leder Eva Jacobson Vaagland

Scenkonst

Nationaltheatret

Kommunikasjonssjef Ba Clemetsen

Den Norske Opera

Administrerende direktør Tom Remlov

Sirkunst – nettverk for nysirkus

Scenekunstinstruktør Sverre Waage

Dansens hus

Kunstnerisk leder Karene Lyngholm

Skriftligt svar

Musik

Rikskonsertene

Direktör Åse Kleveland

Oslo - Filharmonien

Administrerende direktør Odd S. Gullberg

MIC Norsk Musikkinformasjon

Konstituert direktør Lisbeth Risnes

SVERIGE

Kulturrådet

Internationell samordnare Annika Levin

Handläggare Ellen Wettmark

Stockholms stad, Kulturförvaltningen

Kulturstrateg Mats Sylwan

Västra Götalandsregionen

Utredare Tomas Olsson

Kungliga Dramatiska teatern

Produktionschef Staffan Rydén,

Värmlandsoperan

Operachef Ole Wiggo Bang

Cirkus Cirkör

Director of International Relations Linda Beijer

Dansens hus

Teaterchef Virve Sutinen

Skriftligt svar

Rikskonsserter

Direktör Björn W Stålné

Stockholms Konserthus

Konserthuschef Stefan Forsberg

Svensk Musik

VD Stina Westerberg

Riksscene for nasjonal og internasjonale folkemusikk
Daglig leder Jan Lothe Eriksen

Film

Norsk Filminstitutt
Direktør Nina Refseth

Visuell kunst

Nasjonalmuseet-Museet for samtidskunst
Utstillingskurator Stina Høggqvist

Nasjonalmuseet-Kunstindustri
Seniorkurator Widar Halén

Museer/ kulturary

Riksantikvaren
Riksantikvar Nils Marstein

Litteratur

Norla
Direktør Gina Winje

Övrigt

Festspillene i Bergen
Festspilldirektør Per Boye Hansen

Utbildning

Kunsthøgskolen i Oslo
Internasjonal koordinator Anne-Cathrine Andersen

Norges Musikkhøgskole
Rektor Eirik Birkeland

Stallet

Lars Farago, ordförande RFoD

Svenska Filminstitutet

ViceVD Peter Hald

Moderna museet

Ann-Sofi Noring, Chef, Konst & Förmedling

Röhsska museet

Museichef Ted Hesselbom

Åtjte svenskt fjäll-och samemuseum

Museichef Kjell-Åke Aronsson

Riksantikvarieämbetet

Chef för verkssekretariatet Sven Göthe

Dramatiska institutet

Rektor Per Lysander

Kungliga Musikhögskolan

Rektor Johannes Johansson